
Studentská portmonka, ta je tuze tenká

Studentská portmonka, ta je tuze tenká

25.06.2010

Shrňme si fakta. Vysokoškolští studenti by měli platit až deset tisíc korun za semestr. Víc to prý být nesmí. Na atraktivních oborech, jako jsou práva nebo ekonomie, se bude patrně vybírat vyšší částka než například na technických školách, které mají dlouhodobě problémy přilákat dostatek uchazečů. TOP 09 chtěla dokonce zavést přímé školné, nakonec však bylo v koalici dohodnuto, že příspěvek se bude platit odloženě - tedy až po skončení školy a po dosažení jistého příjmu. Protože české vysoké školy ale peníze potřebují co nejdříve, bude nutno vytvořit speciální systém státem garantovaných půjček. Student se na řadu let zadluží u banky - a ta za to okamžitě zaplatí vzdělávacímu ústavu. Získané peníze budou školy moci využít dle své potřeby například na platy učitelům, na vybavení kateder nebo na stáže v cizině.

Zaskočení studenti

Profesorské sbory proti plánům na zpoplatnění výuky vesměs nejsou, ba dokonce je vítají, značnou část studentské veřejnosti však záměr vítězů voleb rozhořčil. A to i přesto, že školné měla pravice ve svých volebních programech. Mnozí studenti zřejmě volili pravicové strany spíše emotivně, pod negativním dojmem z Jiřího Paroubka. Jako se před volbami na Facebooku desetitisíce mladých sdružovalo proti Paroubkovi a ČSSD, nyní se tento virtuální svět radikalizuje proti pravici a školnému. Odpůrci školného tam už mají na čtyřicet tisíc členů. Autoři plánu na školné však zůstávají klidní: "Celkem je studentů 400 tisíc. Odpůrců je tedy jen něco přes deset procent. Podobný počet žáků ostatně studuje na soukromých vysokých školách a už teď platí nemalé školné," soudí školský expert TOP 09 Jan Vitula. Odpůrce školného ovšem bagatelizuje neprávem. Mladých lidí, kteří placené vysoké školy odmítají, je opravdu hodně. Opoziční ČSSD dokonce tvrdí, že podle jejich průzkumů mají se školným problém dvě třetiny všech studentů. Mnozí tento institut idealisticky odmítají jako asociální. "Zpoplatnit vysoké školy způsobí diskriminaci chudých," varuje například student Štěpán Mach. Studenti budou podle něj zatíženi půjčkou právě v době, kdy by chtěli založit rodinu a mít děti. Studentka Milena Poláčková nepovažuje školné za špatný nápad, stávající návrh ale podle ní dostatečně nepřihlíží k sociálním poměrům studentů. "Můj přítel nedostává z domova ani korunu. Souběžně se studiem pracuje v supermarketu, a přitom se snaží podporovat nemocnou maminku. A po škole díky své vědecké specializaci rozhodně nemůže počítat s vysokým platem. Nějak si nedovedu představit, že by takový člověk mohl ještě splácet půjčku za školné."

Slabí budou chráněni

Stávajícím studentům však ve skutečnosti nic takového nehrozí. Školné postihne až jejich následníky. Také je třeba říci, že část námitek proti školnému pramení z nedostatku informací. Jan Vitula například upozorňuje, že předtím, než se spustí školné, bude vytvořen systém stipendií a garantovaných půjček. To by mělo pokrýt sociální případy, kdy člověk nemá dostatečné rodinné zázemí na placení školného. Experti koalice také upozorňují na to, že systém školného bude chránit absolventy nevýnosných oborů s nízkými platy. Budoucí nemajetný filozof, lingvista, přírodovědec či učitel bude prý moci zůstat klidný - dokud jeho příjem nedosáhne jistého standardu, nebude muset platit. (Hranicí placení má být jeden až jedenapůlnásobek průměrného platu. Tento parametr ale není dosud přesně stanoven.)

Reforma prý bude chránit před finančním přetížením i lidi před důchodem. Počítá se totiž s tím, že pokud někdo bude mít podprůměrný plat až do pětačtyřiceti let, půjčka se mu anuluje. Stát také vyrovná nesplacené půjčky, u nichž došlo k prodloužení z důvodů vážného onemocnění, těžkého úrazu či náhlého úmrtí. Když ale žák školu po pár letech bez absolutoria vzdá, bude muset za absolvovanou část studia přesto platit. Placení školného by totiž mělo být pro studenty i motivačním faktorem.

Šance pro banky

Řadě kritiků však tato chlácholivá slova nestačí. Zejména tvrdí, že i když školné zdánlivě dává studujícím rovné šance, ve skutečnosti budou sociálně slabí ve značné nevýhodě. Příklad uvádí Jana Sokolová, matka mladé lékařky: "Moičina škola nás přišla na osm tisíc měsíčně. A to počítám jen to důležité - ubytování na koleji, stravu, knihy a internet, dopravu po Praze a občasnou cestu domů. Nějaké brigády dcera kvůli náročnosti studia nestíhala. Víc bychom vážně platit nemohli. Kdybychom věděli, že k tomu budeme muset připočítat ještě 120 tisíc za školné, asi bychom dceři tu medicínu vymluvili."

Podle pravice podobné problémy vyřeší stipendia. Pravděpodobně nicméně je, že chudé rodiny bude školné opravdu demotivovat. Půjčky budou navíc pochopitelně úrokovány - počítá se s pěti až osmi procenty, což není málo. To vytvoří

další nerovnost. Majetnější studenti, kteří budou za školu platit přímo v době studia, budou mít totiž školné o dost levnější než "sociálové", kteří si budou muset vzít úvěr.

Otázka je také, zda školné pomůže ke zlepšení kvality studia. Opravdu budou studenti díky školnému víc tlačit na učitele, aby byla výuka kvalitnější? Anebo spíš ocení, když jim profesori "za jejich peníze" umožní rychlé "prolezení"? Odpovědi na tyto otázky budou tak jako dosud záležet hlavně na osobnostech jednotlivých mladých lidí. Školy budou za školné zřejmě opravdu moci vylepšit výuku - třeba dostat za katedry kvalitnější odborníky či zaplatit studentům stáže v zahraničí. Skeptici však tvrdí, že při stále prázdnotě státní kasy je docela pravděpodobný i jiný vývoj. Školné jen umožní snížit dosavadní dotace do školství, a tak nakonec nula od nuly pojde. Je tedy vůbec někdo, kdo na školném určitě vydělá? Jeden vítěz se zatím rýsuje - budou to banky, které dostanou možnost poskytovat studentům půjčky na vzdělání.

Dušan Spáčil